

De verkiezing van Trump en wat dit betekent voor TK2017

Al lange tijd wijs ik op de twee parallelle werelden, die zowel in Nederland als in andere landen, te zien is onder het electoraat. Er is een groep, die vooral de positieve kanten menen te zien en ervaren van de snel veranderende wereld. En er is een groep die vooral de negatieve kanten hiervan menen te zien en ervaren. De financiële component is daarbij belangrijk: wat verdien ik op dit moment en welke verwachtingen heb ik over de toekomst? Maar er is ook een andere component, die samenhangt met de globalisering, de veranderende samenstelling van de bevolking, het wegvallen van bepaalde zekerheden uit het verleden.

De mensen in die twee werelden kunnen weinig begrip opbrengen voor de anderen en de houding t.o.v. elkaar varieert van onbegrip tot verachting. Dit beschrijft niet alleen de situatie in Nederland, maar geldt ook voor veel andere landen. Wat we met Brexit hebben gezien beantwoordt aan dit patroon en de verkiezing van Donald Trump is daar ook een goed voorbeeld van. [Dit Amerikaanse artikel van 2 weken](#) geleden beschrijft goed hoe daarbij de meeste journalisten, politici (en peilers) zich vooral in de ene wereld bevinden en daarom geen goed zicht hebben op wat er in die andere wereld speelt. Daarom werd niet onderkend dat er voor de Brexit gestemd zou worden en Donald Trump zou winnen. (Over de rol van de peilingen daarbij heb ik woensdag [dit blog](#) geschreven).

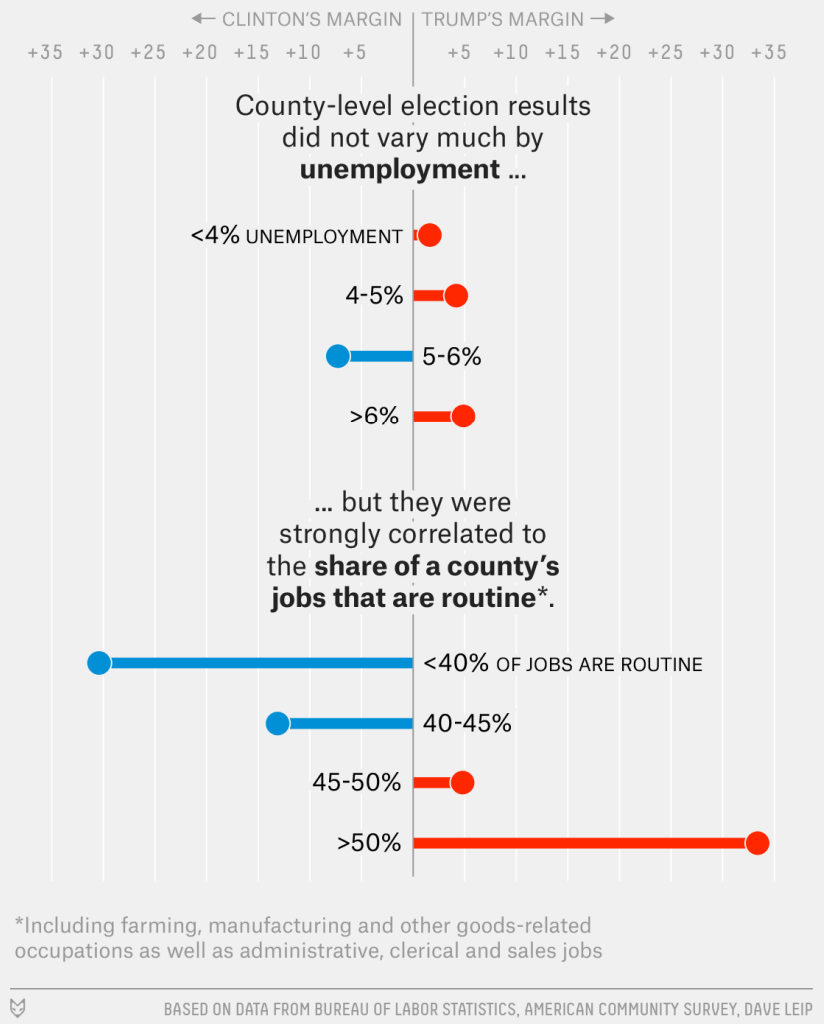
In [de peiling van 18 september jl.](#) ben ik dieper op de Nederlandse situatie en aangegeven met welke twee onderzoeksvragen goed kan bepaald worden in welke van de twee groepen de respondenten vallen, hoe hun demografische samenstelling is en welke electorale voorkeuren dat tot gevolg heeft. Het is een combinatie van de vragen “maakt u zich zorgen over uw financiële toekomst?” en “vindt u dat de veranderingen in de wereld voor u vooral kansen heeft opgeleverd of bedreigingen?”.

Aan de hand van de combinatie van deze twee vragen zien we een groep “maakt zich zorgen – ik zie vooral bedreigingen” waarvan 61% PVV+SP+50PLUS stemt en de groep “maakt zich geen zorgen – ik zie vooral kansen” waarvan 13% op één van deze drie partijen stemt. Ik noemde dit onderscheid “kansrijk-kansarm”. Opleiding blijkt een belangrijke rol te spelen bij het onderscheid van deze twee groepen, maar ook leeftijd. Dit soort patronen zijn ook goed herkenbaar bij de Brexit verkiezing en de uitverkiezing van Trump (met inachtneming van de specifieke situatie van het kiesstelsel en de samenstelling van de bevolking in die landen).

De volgende grafiek van de verkiezingen van de VS uit [dit artikel](#) geeft een beeld dat een vorm van bevestiging is van het patroon dat ik ook in Nederland onderscheid. Daarbij gaat het om de kans dat de eigen baan in de toekomst verdwijnt omdat ze vervangen worden door computers/robots en het stemgedrag bij de verkiezingen daar.

Did economic anxiety propel Trump to victory?

Preliminary presidential election results in U.S. counties by unemployment rate and the prevalence of routine jobs, as of 8:00 a.m. ET on Nov. 10, 2016



Na de uitslag in de VS zien we zowel daar als in Nederland een overvloed aan introspectie bij de media en politici. “Hoe kan het zijn dat we dit gemist hebben?” werd veel besproken, maar ook wat dit voor gevolgen zou moeten hebben, met name om een brug te slaan tussen die twee werelden.

Vanzelfsprekend komt de vraag aan de orde wat voor gevolgen dit heeft voor de situatie in Nederland. Over vier maanden hebben we hier de Tweede Kamerverkiezingen en daarna moet er een regering gevormd worden. De grote fragmentatie in de Eerste Kamer (geen combinatie van 3 partijen vormt een meerderheid) zal bij de regeringsvorming een belangrijke, zo niet cruciale, rol gaan spelen.

De gesprekken/commentaren van de afgelopen dagen in Nederland in relatie tot die uitslag van de verkiezingen in de VS, wijzen erop dat bij de aanstaande verkiezingen de uitslag van de PVV en wat er vervolgens met die partij bij de regeringsvorming gaat vormen, een heel sterke rol zal spelen. Niet alleen in de media, maar ook bij de verkiezingscampagne en de afwegingen die de kiezers zullen maken bij hun keuze.

De centrale vraag daarbij zal dan worden “Wordt de PVV de grootste en wat gaat er met de PVV gebeuren bij de vorming van de regering?”.

Uitgaande van de uitspraken van de verschillende partijen tot dit moment (alleen de VVD houdt samenwerking met de PVV open) zou het opnemen van de PVV in de regering uiterst onwaarschijnlijk zijn. PVV+VVD zullen samen geen 76 zetels halen en in de Eerste Kamer hebben deze twee partijen nu samen 22 zetels.

De peiling van vandaag laat -wederom- zien dat de kans dat de PVV de grootste partij wordt niet klein is.

	zetels	TK2012	6-11 2016	13- 11 2016	Versch in 1 week	Versch met TK2012	Eerste Kamer
PVV		15	27	29	2	14	9
VVD		41	27	26	-1	-15	13
CDA		13	17	16	-1	3	12
D66		12	15	15		3	10
GroenLinks		4	15	15		11	4
SP		15	13	13		-2	9
PvdA		38	10	10		-28	8
50PLUS		2	9	9		7	2
ChristenUnie		5	6	6		1	3
Partij voor de Dieren		2	4	4		2	2
SGP		3	3	3			3
VNL			2	2		2	
DENK			2	2		2	
Totaal		150	150	150			75
VVD+CDA+D66		66	59	57	-2	-9	35
VVD+PVV		56	54	55	1	-1	22

Te zien valt dat VVD+PVV op dit moment samen op 55 zetels staan. Ongeveer net zoveel als VVD+CDA+D66 samen. Het zou echter best zo kunnen zijn dat als het bij de verkiezingen een tweestrijd gaat worden tussen VVD en PVV wie de grootste wordt, beide partijen ervan profiteren (zoals in 2012 VVD en PvdA van de tweestrijd profiteerden).

Nu is het al lang zo bij de Nederlandse verkiezingen dat de vraag wie de grootste partij wordt een centrale rol bij de verkiezingen speelt. Sinds 1981 heeft de grootste partij steeds de premier geleverd (In 1977 was dat niet het geval toen de PvdA de grootste werd en Van Agt/CDA samen met de VVD ging regeren).

Het is dus niet vanzelfsprekend dat de grootste partij ook automatisch in de regering komt en de premier levert. Maar de vraag of de PVV de grootste wordt in maart 2017 en wat er daarna moet gebeuren zou, zeker gezien de gebeurtenissen rond de verkiezingen in de VS, wel eens de dominante vraag van die Nederlandse verkiezingen kunnen worden. Electoraal gezien zou dat de positie van zowel de PVV als de VVD kunnen versterken (door het strategisch stemmen, waarbij kiezers ervoor willen zorgen dat de PVV wel of juist niet de grootste wordt).

In dat kader is het interessant om te zien wat de kiezers op dit moment zeggen ten aanzien van hun kans om PVV of VVD te stemmen:

Kans op stemmen VVD en PVV									
<i>verticaal gepercenteerd</i>	Allen	Huidig stemgedrag							
		PVV	VVD	CDA	D66	PvdA	SP	GrLnks	50Plus
VVD groot	18%	10%	98%	14%	9%	3%	0%	1%	7%
VVD kans	9%	9%	2%	22%	15%	9%	1%	2%	5%
VVD potentie	27%	19%	100%	36%	25%	12%	1%	3%	12%
PVV groot	20%	96%	10%	6%	1%	0%	5%	0%	18%
PVV kans	7%	4%	8%	6%	4%	1%	8%	1%	23%
PVV potentie	27%	100%	18%	12%	4%	1%	13%	1%	41%

Beide partijen zouden op basis van deze cijfers van vandaag dus op 27% uit kunnen komen (ruim 40 zetels). Maar samen niet op 54% omdat er nogal wat dubbeltellingen in zitten. (Dat zijn met name de kiezers die nu VVD of PVV stemmen en de andere partij ook een kans geven). Als die dubbeltellingen eraf gaan dan zou het totaalpercentage op 44% kunnen uitkomen als het een echte tweestrijd wordt. Over vier maanden kunnen die totaalcijfers wel wat veranderd zijn, maar niet veel.

Ik denk dat, zeker door de uitslag in de VS en de conclusies die er uit getrokken worden door media, politici en kiezers, de vraag of de PVV op 15 maart 2017 in Nederland de grootste wordt en wat er daarna dan zal gebeuren, een dominante rol zal gaan spelen bij de aanstaande verkiezingen.

Bedenk daarbij dat in mijn wekelijkse peilingen de PVV sinds begin 2013 meestal de grootste was en sinds eind augustus 2015 continu!

De discussies over wat er al dan niet zou moeten gebeuren als de PVV de grootste wordt, zou wel eens onder de kiezers een forse tweedeling kunnen zorgen, met gevolgen voor de opkomst per groep en de uitslag.

In de VS is het politieke systeem zo dat op basis van de uitslag het direct duidelijk is wie er de baas is. In Nederland moeten de politici het vervolgens na de verkiezingsdag samen doen. Dat zou wel eens een behoorlijk onontwarbare knoop kunnen worden, waarbij ongeacht de uitslag en de samenstelling van de regering de tweedeling in de samenleving verder zichtbaar wordt en versterkt.